

ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLOMOUC

příspěvková organizace

MOZARTOVA 48, 779 00 OLOMOUC

tel.: 585 427 142, 775 116 442; fax: 585 422 713

email: kundrum@centrum.cz; www.zs-mozartova.cz

**evropský
sociální
fond v ČR**

EVROPSKÁ UNIE

**MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY**

**OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost**

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Projekt: ŠKOLA RADOSTI, ŠKOLA KVALITY

Registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.4.00/21.3688

EU PENÍZE ŠKOLÁM

Operační program Vzdělávání pro konkurenceschopnost

ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLOMOUC

příspěvková organizace

MOZARTOVA 48, 779 00 OLOMOUC

tel.: 585 427 142, 775 116 442; fax: 585 422 713

email: kundrum@centrum.cz; www.zs-mozartova.cz

Autor:	<i>Mgr. Petra Doskočilová</i>
Vzdělávací oblast:	<i>Jazyk a jazyková komunikace</i>
Vzdělávací obor:	<i>Český jazyk</i>
Vzdělávací předmět:	<i>Český jazyk</i>
Ročník:	<i>9.</i>
Tematická oblast:	<i>Slovní zásoba</i>
Téma hodiny:	<i>Rozvrstvení slovní zásoby 1</i>
Označení DUM:	<i>VY_32_INOVACE_03.14.DOS.CJ.9</i>
Vytvořeno:	<i>06. 04. 2013</i>

Rozvrstvení slovní zásoby 1

SLOVNÍ ZÁSoba

Slovní zásoba je tvořena:

jsou nepostradatelná pro běžnou slovní komunikaci

JÁDRO

jsou základem aktivní slovní zásoby

nejčastěji užívaná slova

reagují na změny skutečnosti, chod doby

frekvence užití slov stoupá

**PŘECHODOVÁ
ČÁST**

frekvence užití slov klesá

Slova nová, která se teprve začínají užívat.

historismy

archaismy

PERIFERIE

neologismy

Slova, která vyšla nebo vycházejí z užívání.

Rozvrstvení slovní zásoby dle dobového užití

historismy

archaismy

neologismy

HISTORISMY

= slova historická

- označují **věci dávno zaniklé**
- v současnosti se s nimi již nesetkáme
(např. povolání, předměty, aj., které dříve existovali, avšak vlivem času, vývojem společnosti či rozvojem jiných technologií postupně zanikly)

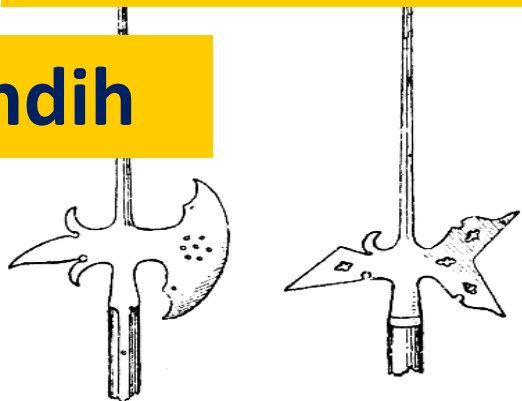
halapartna

Názvy zbraní

Obr. 1

píka, skupina pikenýrů

řemdih

Obr. 2

Obr. 3

Názvy obuvi

krpce

láptě

Obr. 4

onuce

Názvy povolání, společenského postavení lidí

verbíř

vozataj

čeledín

děvečka

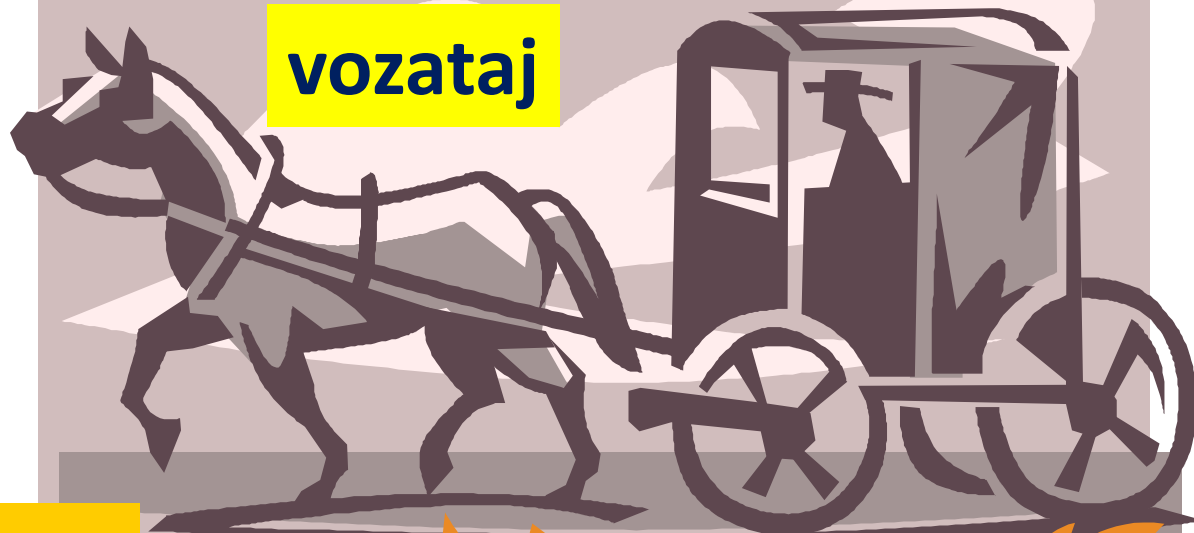
panoš

leník

nevolník

dráb

mušketýr

Názvy mincí, označení míry a váhy

MINCE

MÍRY

ARCHAISMY

= **zastaralé pojmenování** , které ustupuje a je nahrazeno výrazem novým

ARCHAISMUS označuje **VÝRAZ**,
který **EXISTUJE**, avšak pro něj máme jiný.

HISTORISMUS označuje **VĚCI ZANIKLÉ**.

Rozliš **historismy** a **archaismy**

Před domem stáli vojáci s ručnicemi a halapartnami, v dolejším mázhauze vojáci, všude vojáci. Ale mezi nimi bylo jiných lidí dost. Tu nebo tam prochází chodbou evangelický kněz v obšírném taláru a v placatém biretě, nebo kapucín o dlouhé bradě klape chodbou v pantáflích, nebo se vyskytne kněz jezuit s rohatou čepičkou na hlavě a s úsměvem na lících. Rychtáře městského s palcátem v ruce bylo také všude viděti, pobíhal s městskými dráby sem a tam, ký div, jest za vězně odpověden víc než purkmistr.

Rozliš **historismy** a **archaismy**

Před domem stáli vojáci s **ručnicemi** a **halapartnami**, v **dolejším** **mázhauze** vojáci, všude vojáci. Ale mezi nimi bylo jiných lidí dost. Tu nebo tam prochází chodbou evangelický kněz v **obšírném** taláru a v placatém biretě, nebo kapucín o dlouhé bradě klape chodbou v **pantáflích**, nebo se vyskytne kněz jezuit s rohatou čepičkou na hlavě a s úsměvem na **lících**. **Rychtáře** městského s **palcátem** v ruce bylo také všude **viděti**, pobíhal s městskými **dráby** sem a tam, **ký div**, **jest** za vězně **odpověden** víc než **purkmistr**.

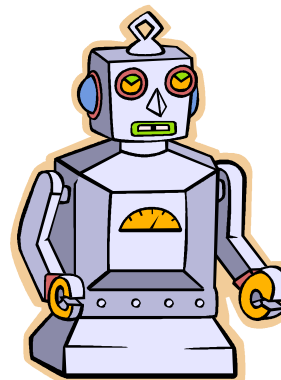
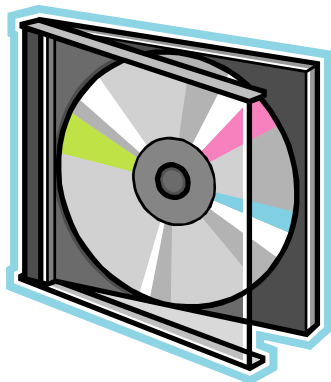
NEOLOGISMY

= novotvary

- nová slova a spojení slov, v jazyce se používají teprve v poslední době, jsou tedy vnímána jako novější
- většina z nich se časem stanou běžnou součástí slovní zásoby

Jaké znáš
ty?

bungee jumping

bowling

smajlík

E-mail, zavínáč

aerobik

topmodelka

Chat, chatovat

make-up

Obr. 7

Obr. 8

ZÁKLADNÍ ŠKOLA OLOMOUC

příspěvková organizace

MOZARTOVA 48, 779 00 OLOMOUC

tel.: 585 427 142, 775 116 442; fax: 585 422 713

email: kundrum@centrum.cz; www.zs-mozartova.cz

Seznam použité literatury a pramenů:

STYBLÍK, V. A KOL. Český jazyk pro 9. ročník základní školy a pro odpovídající ročník víceletých gymnázií. Praha : SPN, 2004. ISBN 80-7235-249-0. s. 14-15.

Použité zdroje:

Strana 10

[OBR.1]: [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na
WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/27/Svenska_hillebarder_%281500-talet%29%2C_Nordisk_familjebok.png>.

Strana 10

[OBR.2]: Tim Avatar Bartel. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na
WWW:<<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/57/Klassischer-Flegel.jpg>>.

Strana 10

[OBR.3]: Rama. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na
WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/8/81/Pike_square_img_3653.jpg>.

Strana 11

[OBR.4]: Andrew Butko. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na
WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c6/Museum_of_History_of_Donetsk_metallurgical_plant_%28012%29.jpg>.

Strana 13

[OBR.5]: CNG. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na

WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/a/ad/Joachimsthaler_1525.jpg>.

Strana 13

[OBR.6]: Mzopv. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na

WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/5/59/Grossi_pragenses_avers.jpg>.

Strana 17

[OBR.7]: Podzemnik. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na

WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/7/78/Loket_%C4%8Desk%C3%BD_na_radnici_v_Litomy%C5%A1li.JPG>.

Strana 18

[OBR.8]: Jitka Erbenová. [cit.2013-04-2]. Dostupný pod licencií Creative Commons na

WWW:<http://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/3/30/Rosenauer%C5%AFv_ml%C3%BDn_-_v%C4%9Brtel.jpg>.

*Nečíslovaný obrazový materiál je použit z galerie obrázků
a klipartů Microsoft Office.*